

CAMBODJA

DE MISDADEN VAN HET REGIME VAN DE RODE KHMER IN
CAMBODJA

Colofon

Concept: RCN Gerechtigheid & Democratie

Tekst: Sara Lanoye

Disclaimer

© Illustraties

Ondanks de nodige nasporingen bleek het niet mogelijk om alle voor alle illustraties in dit educatief pakket de copyrights te verkrijgen. Eventuele rechthebbenden worden verzocht contact op te nemen met pedagogie@rcn-ong.be.

Inleiding

De geschiedenis van Cambodja kent perioden van politieke spanningen, die hun hoogtepunt kennen onder het politieke bewind van de Rode Khmer. **Tussen 1975 en 1979 lieten meer dan 1,7 miljoen mannen, vrouwen en kinderen het leven bij etnische, religieuze en politieke vervolgingen.** Dit verleden geeft ons inzicht in bepaalde groepsmechanismen die dit massageweld mogelijk maken: groepsdruk, gehoorzaamheid aan een autoriteit, het bystandereffect en kritisch denken en handelen. Om je inhoudelijk voor te bereiden op workshop 2 “Ik doe dus ik ben! Hoe we kritisch kunnen leren denken en kunnen reageren” bieden we een kort overzicht aan van de historische context van Cambodja.

i

Algemene gegevens

Officiële benaming: Koninkrijk Cambodja

Hoofdstad: Phnom Penh

Oppervlakte: 181.035km² (6 keer groter als België)

Geografische ligging: Zuid-Oost Azië (begrensd door Thailand, Laos, Vietnam en de Zuid-Chinese Zee)

Bevolking: 15,76 miljoen inwoners (2016)

Regeringsvorm: parlementaire grondwettelijke monarchie

Staatshoofd: Norodom Sihamoni als koning, premier Hun Sen leidt, sinds 1985, de regering als premier van Cambodja.

Index van de menselijke ontwikkeling (HDI): 0,563 in 2016, staat op de 143^e plaats van de 188 landen (België staat op de 9^e plaats)

800 – 1863: van de Khmerbeschaving tot het Frans protectoraat

In de 12^e eeuw bereikt het koninkrijk Angkor (800 – 1431) zijn **hoogtepunt**. De stad Angkor is met meer dan een miljoen inwoners de grootste hoofdstad ter wereld. Hoogstwaarschijnlijk bezwijkt het rijk onder zijn eigen gewicht en vanaf de 15^e eeuw probeert Siam (het huidige Thailand) Cambodja te overheersen en te koloniseren. Om daaraan te ontsnappen roept het land Frankrijk ter hulp.

Angkor Wat is een tempelcomplex en het grootste religieuze monument ter wereld (1,6km²).

1863 – 1953: het Franse protectoraat

Frankrijk veroverd in deze periode heel wat landen die over belangrijke economische hulpbronnen beschikken (koffie, steenkool, mijnen, ...). Zo zal Frankrijk vanaf 1863 over Cambodja regeren. Eerst valt Cambodja onder Frans protectoraat, in 1887 doet de Cambodjaanse koning afstand van al zijn macht en neemt Frankrijk Cambodja op in het **Franse Indochina**. Tijdens de Tweede Wereldoorlog bezet Japan het land en moedigt het Khmer-nationalisme aan. **Pas in 1953 roept Cambodja, onder koning Sihanouk de onafhankelijkheid uit.**

1953 – 1975: onafhankelijkheid zorgt voor verdeeldheid en de opkomst van de Rode Khmer

De communistische politieke en militaire beweging van de Rode Khmer wordt in 1960 door Pol Pot opgericht. **Er zijn drie zaken die de opkomst en de machtsgreep van de Rode Khmer bevorderen:**

1. Hoge werkloosheid bij jongeren

Koning Sihanouk voert een beleid van gemeenschapsontwikkeling op het platteland in, investeert massaal in onderwijs en dankzij zijn neutraliteitsbeleid kan hij op uitgebreide internationale steun van Frankrijk, de VS, China en de Sovjet-Unie rekenen. Toch slaagde het bestuur en de industrie er niet in om voldoende werkgelegenheid te bieden aan de nieuwe hoger opgeleide jongeren. De communistische politieke en militaire beweging van de Rode Khmer zal actief deze werkloze en misnoegde jongeren ronselen voor hun politieke oppositiepartij.

2. Toenemende sociale spanningen tussen de plattelandsbevolking en stedelingen

Terwijl op het platteland vooral Khmers wonen, zijn er in de stad ook grote groepen etnische Chinezen en Vietnamezen. Vele producten worden echter niet geleverd aan het platteland en de onvrede van de boeren tegenover de politieke en economische macht in de steden stijgt. Dit bevordert de opkomst en machtsgreep van de Rode Khmer.

3. Economische, politieke en militaire instabiliteit door de Vietnamoorlog (1955-1975)

De VS bombarderen delen van Cambodja, die door de Vietnamese communisten (Vietcong) worden gecontroleerd. Tussen 1969 en 1973 sterven naar schatting tussen de 200.000 en 450.000 Cambodjaanse burgers en honderdduizenden boeren vluchten naar de steden ten gevolge van deze bombardementen.

In 1970 pleegt generaal Lon Nol een staatsgreep, verdrijft Sihanouk van de macht en roept de Khmer-republiek uit. Zijn regering is corrupt en zwak en er ontketent zich een burgeroorlog tussen de regeringstroepen en de Rode Khmer. Daarbovenop blijven de VS bombardementen uitvoeren zonder rekening te houden met de bevolking. **In 1975 werpt de Rode Khmer (onder leiding van Pol Pot) de regering van Lon Nol omver en oefent een waar terreurbewind uit waarbij ongeveer 1,7 miljoen mensen van de 7 miljoen inwoners om het leven komen.**

1975 – 1979: het terreurregime van de Rode Khmer

“Ze hebben mijn vader gemarteld, het grootste deel van mijn familie vermoord, alles verwoest wat ik liefheb in dit land. Ik kon onmogelijk geloven dat een mens zo slecht kon zijn. Als ik mijn ogen sluit, denk ik altijd aan de mensen die ik gekend heb, aan mijn herenigde familie, aan het mooie landschap van Cambodja.”

(Hoeung overleefde de heropvoedingskampen van het Rode Khmer-regime)

De Rode Khmer wil Cambodja zuiveren en een **klasseloze maatschappij** installeren, dat van de landbouw leeft, in hun eigen onderhoud voorziet en iedereen gelijk is. Daarvoor gaan de grenzen dicht en wordt Cambodja volledig afgesloten van de rest van de wereld. **Het regime evacueert steden, verbiedt het boeddhisme, vrijheid van vereniging en meningsuiting en vreemde talen, schaft privé-eigendom en geld af, sluit scholen, fabrieken en ziekenhuizen en vernielt bibliotheekcollecties.** Alle communicatie wordt onmogelijk gemaakt en alle persbureaus en televisie- en radiostations worden gesloten. Het begrip “familie” wordt afgeschaft. Het volk leeft (gedwongen) op collectieve boerderijen. Alle maaltijden worden in gemeenschap genomen en iedereen krijgt hetzelfde rijstantsoen. Iedereen moet ook dezelfde zwarte kledij dragen en elk gevoel van individualisme en privé-eigendom werd verbannen.

De politieke en maatschappelijke ideologie van de Rode Khmer is gebaseerd op een **nationaal en raciaal superioriteitsgevoel**. Het nationalisme is anti-koloniaal (dus anti-Frankrijk) en anti-imperialistisch (dus anti-Amerikaans). Op maatschappelijk vlak is er enerzijds “het oude volk” dat voornamelijk bestaat uit landbouwers. Zij worden beschouwd als de oorspronkelijke inwoners en daarom de meest geschikte onderdanen om het nieuwe Cambodja mee te helpen ontwikkelen. Anderzijds behoren de stedelingen tot het “nieuwe volk”. Zij moeten worden heropgevoed of anders vermoord worden. De Rode Khmer stuurt daarom alle stedelingen naar het platteland om daar te werken en omgeschoold en heropgevoed te worden. Tegelijk waren er ook veel arbeidskrachten op het platteland nodig om het eigen onderhoud te voorzien. Daarnaast dult deze totalitaire dictatuur geen andersdenkenden en sluit (politieke) tegenstanders, intellectuelen, etnische minderheden (als Chinezen, Vietnamezen, Thaise minderheden en islamitische Cham), boeddhisten en immigranten ook op in deze heropvoedings- en dwangarbeidskampen. De honger, ziektes, controle, verklikking, foltering en executies beheersen het dagelijks leven. Heel wat slachtoffers van deze politieke en etnische zuiveringen overlijden in het verhoor- en executiecentrum S21 (het huidige Tuol Sleng, museum en memoriaal over de Cambodjaanse genocide) te Phnom Penh. Van 1975 tot 1979 sterven ongeveer 1,7 miljoen mannen, vrouwen en kinderen van uitputting, honger, ziekte, foltering of executies.

Dwangarbeid- en heropvoedingskamp in Cambodja

1979 – 1989: de houding van de internationale gemeenschap leidt tot straffeloosheid

In 1979 dringt het Vietnamese leger Cambodja binnen en verdrijft de Rode Khmer. Hierdoor krijgt de wereld zicht op de gevolgen van het dictatoriale bestuur van Pol Pot: in minder dan vijf jaar tijd stierven meer dan 1,7 miljoen mensen (20% van de toenmalige bevolking), is de volledige staatsinfrastructuur (onderwijs, gezondheidszorg, etc.) vernietigd en de bevolking zwaar getraumatiseerd. Het grootste deel van de internationale gemeenschap veroordeelt de Vietnamese invasie. Zo vinden de Verenigde Staten immers dat Vietnam door de invasie te dicht in de buurt van de Sovjet-Unie zijn gekomen. Deze houding leidt ertoe dat de nieuwe regering in Cambodja niet wordt erkend en het verdreven regime van Pol Pot in de Verenigde Naties blijft zetelen tot 1989! Ook blijven verschillende Europese regeringen tot 1991 wapens en munitie aan de Rode Khmer leveren (in de strijd tegen Vietnam en dus ook tegen de Sovjet-Unie). Daarnaast zorgt deze houding ook voor een klimaat van straffeloosheid. Alle inspanningen om de leiders van de Rode Khmer te berechten worden niet gesteund door de internationale instellingen. Zo weigert de Commissie voor de Mensenrechten van de VN zich in 1979 uit te spreken over een rapport over de massale schendingen van de fundamentele rechten van de mens in Cambodja tussen 1975 en 1979. Enkele internationale vrijwilligersorganisaties blijven aandringen en de druk op de internationale gemeenschap neemt in de jaren negentig nog meer toe om de misdaden te onderzoeken.

1989 – 2018: een lange weg gerechtigheid: het Cambodjatribunaal

“En ineens worden hun bekentenissen gevonden. En achter de bekentenissen stond er geschreven “geëxecuteerd op die datum...”. Er was dus geen twijfel meer mogelijk. Er was hier een uitroeiingskamp, en er waren er nog andere. Waarom vecht ik voor een rechtbank? Het gaat over misdaad die begaan is tegen de Cambodjaanse samenleving. En als we nietsdoen, dan gaan we vergeten. En vergeten is het ergste van alles, want dan kan het herbeginnen.”

(Hoeung overleefde de heropvoedingskampen van het Rode Khmer-regime)

Buitengewone Kamers in de Gerechten van Cambodja

In 1989 trekken de Vietnamese troepen zich terug uit Cambodja en in 1992 wordt het land onder controle van de UNTAC (United Nations Transitional Authority in Cambodia) geplaatst. Na de verkiezingen van 1993 wordt Sihanouk opnieuw koning. Pas vanaf 1998 wordt een beleid van nationale verzoening ingevoerd en beslissen Cambodja en de Verenigde Naties na jarenlange onderhandelingen (1999-2006) een gemengd internationaal tribunaal te organiseren. Pas in 2007

veroordeelt het Cambodjatribunaal vijf van de

grootste misdadigers uit de tijd van de Rode Khmer en besluit dat het Rode Khmer-regime misdaden tegen de menselijkheid en genocide heeft begaan. De politieke inmenging, het beperkt aantal beschuldigen en de onevenredige verdeling van internationale rechters schaden de geloofwaardigheid van het tribunaal enorm. Toch is het een eerste stap in de goede richting en volgen andere processen in de jaren die volgen. In 2011, 2012, 2014 en 2017 volgen verschillende processen waarbij enkele leden worden veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf voor misdaden tegen de mensheid en genocide. Vele andere leiders en verdachten sterven een natuurlijke dood vooraleer terecht te staan voor hun rol, verantwoordelijkheden en daden. Zo stierf Pol Pot in 1998 en werd dus nooit veroordeeld. Bovenstaande toont de recente berechting van enkele belangrijke leden van het Rode Khmerregime. De overgrote meerderheid van betrokkenen en daders konden hun leven verderzetten zonder berecht te worden. Dit bemoeilijkt vanzelfsprekend de traumaverwerking en de verzoening en de samenlevingsopbouw in Cambodja.

Cambodja is geleidelijk demografisch en economisch hersteld van de terreur van de Rode Khmer. Sinds twintig jaar is er jaarlijks een lichte economische groei, al blijft deze erg afhankelijk van toerisme, goedkope textielproductie en buitenlandse hulp. Toch is de democratie in Cambodja nog steeds erg kwetsbaar, zijn leden van de regering en gerechtelijke macht corrupt en is de algemene toestand van de mensenrechten nog steeds bijzonder verontrustend. Het belang van de gebeurtenissen te herinneren en te herdenken is pas de laatste tien jaar aan de orde, waarbij er officiële herdenkingen worden georganiseerd en er in het onderwijs aandacht is voor de geschiedenis van de Rode Khmer en

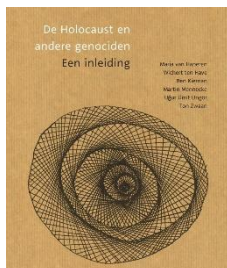
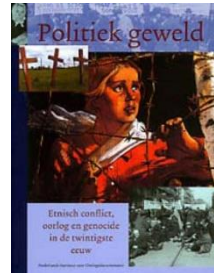
getuigenissen van slachtoffers. Noodzakelijke inspanningen om op een duurzame en respectvolle manier, met aandacht voor trauma's, samen te leven.

Om je verder in te verdiepen...

Boeken

De Keizer, M., *Politiek geweld, etnisch conflict, oorlog en genocide in de twintigste eeuw*, NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en genocidestudies, Amsterdam University Press, Amsterdam, 2005.

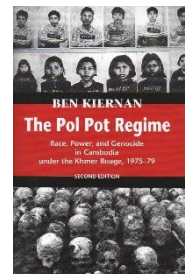
Geweld kan zich op verschillende manieren manifesteren. De nadruk in het boek ligt op drie vormen: etnisch conflict, oorlog en genocide met bijdragen over de Eerste Wereldoorlog I, het genocidaal geweld in Rwanda en Cambodja, alsook de transformatie van Afrika in een postkoloniaal tijdperk.

Van Haperen, M. (e.a.), *De holocaust en andere genociden: Een inleiding*, NIOD Amsterdam University Press, Amsterdam, 2012.

Dit boek beschrijft kort en overzichtelijk vijf genocides uit de 20^e eeuw, waaronder de holocaust, de misdaden van het regime van de Rode Khmer en de Rwandese genocide. Het boek staat ook stil bij de verwezenlijkingen en beperkingen van het internationaal recht.

Kiernan, B., *The Pol Pot Regime: Race, Power and Genocide in Cambodia under the Khmer Rouge, 1975-1979*. New Haven, CT., 2008.

Websites

<http://www.massviolence.org>

De online databank over massageweld en genocides uit de 20ste eeuw.

<http://www.niod.nl>

Het Nederlands Instituut voor Oorlogs-, Holocaust en Genocidestudies verricht en stimuleert wetenschappelijk onderzoek over oorlogen en genocides in de 20ste en 21ste eeuw. Centraal staat de vraag naar de uitwerking ervan op het individu en de samenleving.

<https://www.ictj.org/>

De International Center for Transitional Justice versterkt justitieapparaten in landen in transitie en biedt verschillende van hun publicaties online aan.

<https://onderwijs.hetarchief.be/>

Dit gratis webplatform zit vol gratis audiovisueel materiaal aan voor het onderwijs. De inhoud werd geselecteerd door en voor leerkrachten op basis van de eindtermen en leerplannen en in

samenwerking met andere onderwijspartners. Ontdek welk interessant en kwalitatief materiaal het aanbiedt rond massageweld en genocides, Cambodja, etc.

Suggesties?

Jouw feedback is van onschatbare waarde. Maakte je gebruik van onze handleiding en/of één van onze thematische fiches? Ben je tevreden of wens je iets op te merken of aan te vullen? Laat dit ons gerust weten op pedagogie@rcn-ong.be. Alvast bedankt voor jullie waardevolle feedback!